

*Udako Euskal Unibertsitatea
Gasteiz , October 4, 2019*

***Bi lehen-hizkuntzen aldibereko bereganatzea: haur
euskaldunen ikerketak haur txikien elebitasunaz
erakutsi diguna***

***Jürgen M. Meisel**
Universität Hamburg & University of Calgary*

Hizkuntza-garapenaren ikerketa

Duela 50 urte, garapenaren ikerketa ez zen hizkuntzalaritzako kurrikulumeko osagai funtsezko. H1 bereganatzeari buruzko lehenengo sarrera-liburuak 70.eko hamarkadaren bukaeran argitaratu ziren. Egungo hizkuntzalaritza eta psikologiaren teorizazioan hizkuntzaren jabeak errol garrantzizkoa betetzen du. Fokoa ikasle elebazarren ikerketan jarrita dago baina haur elebidunen gaineko ikerketek gero eta inpaktu handiagoa dute. Aldizkari zientifiko espezializatuak duela 20 urte agertu ziren, hala nola *Bilingualism: Language and Cognition* edo *The International Journal of Bilingualism*.

Preyer, W. 1882. *Die Seele des Kindes: Beobachtungen über die geistige Entwicklung des Menschen in den ersten Lebens-jahren*. Leipzig: Grieben.

Stern, C., & Stern, W. 1907. *Die Kindersprache*. Leipzig: Barth. (Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1975).

**Clara eta William Stern:
Die Kindersprache. 1907
(Hilde, Günther, Eva)**

F. Smith & G.A. Miller 1966. Introduction. In: Smith & Miller (eds.), *The genesis of language: A psycholinguistic approach*. Cambridge: The MIT Press, pp. 1-13.

They [participants in the conference] were discussing the ungrammatical and often unintelligible, the sometimes cute but usually unimportant sounds that children make, a topic that might conceivably fascinate a devoted mother but that had been of little interest to scholars or scientists in any previous century. (p. 2).

[Biltzarreko parte-hartzaileak] hizketan ari ziren nola haur txikien soinuak ezgramatikalak eta askotan ezinulertuzkoak izaten diren, eta nola batzuetan politak izan arren askotan interes txikikoak diren, eta nola ama sutsu batentzat horren ikusgarria den haur txikien soinuen gaiari horren arreta txikia jarri izan dieten aurreko mendeetako jakitun eta zientzialariek (2. orr.).

Antzinako eta estrukturalisten hizkuntzalaritzaren ikergaia

Hizkuntzalariak hiztun komunitateen hizkuntza-erabilerako egiturak deskribatzen aritu ziren nagusiki. Gramatikak egitura haiek ezaugarritzen zituzten erregulartasunak antzemateko erregelak osatzen zituzten, adibide eta salbuespen zerrenden bidez erakusten zirenak.

Gramatika haiek ez zeuden norbanakoen hizkuntza-ezagutzaren berri emateko pentsatuta eta horregatik ez ziren oso interesgarriak ikastea bezalako gogo prozesuen ikerketarako

Kogniziorako itzulera: disziplina arteko lankidetzarako aukera

Hizkuntzalaritza eta jabekuntzaren teoriaren ikergai: *Gramatika mentalak*.

Jabekuntzaren teoria bateratua:

H1 eta H2, gizakiaren *Hizkuntza egiteko Ahalmenaren* gauzatzea.

Jabekuntza Teoria:

Teoria linguistikoaren funtsesko osagaia.

F. Smith & G.A. Miller 1966. Introduction. In: Smith & Miller (eds.), *The genesis of language: A psycholinguistic approach*. Cambridge: The MIT Press, pp. 1-13.

... early speech is not an abbreviated and distorted form of adult language but the product of a unique first grammar. (p. 7).

“... hizketa goiztiarra ez da helduen hizkuntzaren bertsio laburtu edo distortsionatua, lehen gramatikaren emaitza baizik” (7. orr.)

David McNeill. 1966. Developmental psycholinguistics. In: F. Smith & G.A. Miller (eds.), *The genesis of language: A psycholinguistic approach*. Cambridge, MA: The MIT Press, pp. 15-84.

Linguistic theory and studies of language acquisition have existed side by side, occasionally influencing each other, but in the main the two bodies of work have evolved separately.

The aim is to develop a theory of language acquisition that will be consistent with linguistic theory and will cover the facts of acquisition as they are now known. (p. 15).

‘Teoria linguistikoa eta hizkuntza jabekuntzari buruzko ikerketak elkarren ondoan izan dira, tarteka batak bestean eraginez, baina gehienetan bi gorputz horietako bakoitza bere erara garatuaz.

Helburua, hizkuntzaren jabekutzaren teoria garatzea da, teoria linguistikoarekin konsistentea izango dena eta jabekuntzako gertakariak egun ezagutzen diren bezala barnehartuko dituen’ (15. orr.).

**Peter A. de Villiers & Jill G. de Villiers. *Early language*.
London: 1979.**

One of us teaches a course entitled Child Language, and it was one of the courses in the college catalogue, among other esoteric offerings such as Lichens of the Arctic and The Polish Verb, that was ridiculed in a student publication: next to the course title the author had drawn a cartoon depicting a mindless-looking baby saying 'ba-ba'. (p. 9)

‘Gutako batek *Haurren hizkuntza* izeneko ikastaroa irakasten du eta ikastaro hori *Artikoko likenak* eta *Polonierako aditza* izeneko beste irakasgai batzuekin batera agertu zen college-eko katalogoko eskaintza esoterikoen artean, eta ikasleen argitalpen batean farre egiten zuten hartaz: Ikastaroaren izenburuaren ondoan komiki irudi bat gehitu zuten, *ba-ba* zioen txotxolotu itxurako haur batena’ (9. orr.).

Hizkuntza jabekuntza eta teorizatze linguistikoa

- Hizkuntzaren teoria egoki batek ez du nahikoa gramatika mentalen ezaugarriak barnehartzearekin.
- Teoriak horrek azaldu beharko luke hizkuntzak gramatika mentaletan nola gauzaten diren eta nola erabiltzen diren jabekuntza garaian.
- Teoria linguistikoa eta hizkuntzaren jabekuntza-teoriaren arteko elkarrekintza emankorra izango bada, biek elkar errekonozitu behar dute.
- Hizkuntza-jabekuntza baieztapen teorikoak testatzeko arlo soil bat baino gehiago da.

Elebidunen ikerketari esker lortutako ikuspegia

Ikusitako oinarrizkoena, bi edo hizkuntza gehiagotako gaitasuna lortzea posible dela izan da. *Hizkuntza Egiteko Ahalmena* eleaniztasunerako dohai bat da. Aukera hori erabat esploratzen ez denetan gertatzen da elebakartasuna. Senda daiteke!!

Jabekuntza elebidunen abantaila: bi hizkuntza norbanako elebidun berarengan garatzen diren bitartean, garun berak eta nortasun batek erabiltzen dituenenez, zilegi da hizkuntza garapenari forma ematen dioten faktore linguistikoetan zentratzea: Badugu hizkuntzak hizkuntza-jabekuntzan duen egitekoa neurtzerik.

Jules Ronjat

Umeen elebitasunaren ikerketa modernoari hasiera eman zion Jules Ronjatek 1913an.

Le développement du langage observé chez un enfant bilingue. Paris: Champion.

Hasiera berria, Ronjat baino 60 urte geroago

60ko hamarkadan argitaratutako ikasketa gehienak urruti zeuden guk egun haur elebitasunaz ulertzen dugunetik. Salbuespen nabarmenak zirenn M. Pavlovitch (1920) eta W. F. Leopold (1939-49).

Hakuta (1989) kexu zen 1983an Werner Leopold-ekin batera izandako elkarrizketa batean “elebitasuna ez da behar bezala aintzakotzat hartzen psikologian”.

“1990ko hamarkadan BFLAn (bi hizkuntzen aldebereko bereganatzearen inguruko argitalpenen) leherketa izan zen...” eta hamar urte beranduago, “ezinezkoa zen jabekuntza goiztiar elebidunaz argitaratutakoaren berrikusketa osoa egitea... Gehiegi zegoen eta!. Annick De Houwer (2009: 13)

Haur euskaldunen ikerketa

Gaztelania-Euskara haur elebidunen ikerketak ikuspegi erabakiorra gehitu dio haurren elebitasuna ulertzeko dugun moduari. Ikerlanek erakutsi dute bi hizkuntza aldi berean garatzeko gaitasuna ez dela bi hizkuntzak genetikoki edo egituraren aldetik antzekoak direnean bakarrik possible, eta ikerketok erakutsi dute *hizkuntzak berak hizkuntza jabekuntzan duen garrantzia*.

- Bronckart, J.-P., & Idiazabal, I. 1982.
- *HEGEHJ (Haur Euskara Gaztelania Elebidunen Hizkuntz Jabekuntza)*, U Basque Country, Itziar Idiazabalek zuzendua.
- *BUSDE (Basque und Spanish - Simultaneous Acquisition of Two First Languages)*, U. Hamburg. J.Meiselek zuzendua.
- Lankidetza 1987z geroztik, diru-laguntza 1988 – 1994.

Aukeratutako ikergaiak

Elebitasunaren berezkoak diren gaiak

- Hizkuntzen arteko bereizketa goiztiarra.
- Hizkuntza bakoitzaren garapen autonomoa.

Mota guztietako H1en jabekuntzarekin zerikusia duten gaiak

- Kontrajarriak diren azterketa linguistikoen artean erabaki beharra.
- Garapen aroen azpian dagoen logikaren bilaketa.
- Jabekuntza-hurrenkerak hizkuntzaren egitura islatzen al du?

Bereizketa: datuak

Elebidunaren bi hizkuntzetan funtzio baliokidea duten egiturak baina ezaugarri formal desberdinak dituztenak kontrastatuaz.

Frantsesa V3 - Alemana V2

(i)	ici on peut <i>dormir</i>	'hemen lo egin daiteke'	2;5	Ivar
(ii)	où il est baguette?	'non da ogia?'		
(iii)	ça on met	'hori jartzen da'		
(i)	da war das	hori zen dena	2;3	Ivar
(ii)	wo is' teddy?	Non da hartza?	2;4	
(iii)	kaputt is der	apurtuta dago hura	2;4	

Euskara OV – Gaztelania VO

(i)	aita etxean da	'papá está en casa'		M
(ii)	baina hori dekozu	'pero tienes éso/a/e'	2;4	M
(iii)	nik dena hartu	'I-erg everything take'	2;5	O

Egitura menpekotasuna: gogo gramatiken funtsezko osagaia

- Egitura gramatikalak bereizten du giza hizkuntza gainerako komunikazio sistemetatik.
- Osagaien hurrenkera lineala (lehenago-geroago, esker-eskuin, e.a.) ezin da Sistema honen izaeraren ezaugarri egokia izan.
- Egitura mailako menpekotasuna: hurrenkera lineala, zuhaitz-diagramen bidez irudikatua.

Hurrenkera lineala: alderantzizko hurrenkera galderetan?

Peter kommt. ‚Pello dator‘

Kommt Peter? ‚Pello dator? Edo Pello ba al dator?’

Marias Kommentare dazu folgten.

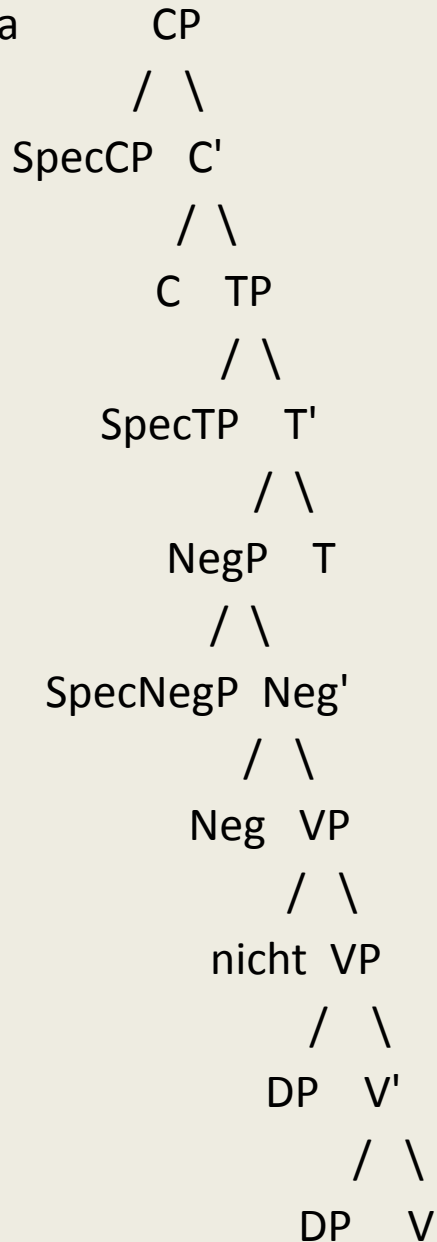
‚Mariaren iruzkinek hori pentsa arazten zuten‘

Folgten dazu Kommentare Marias?

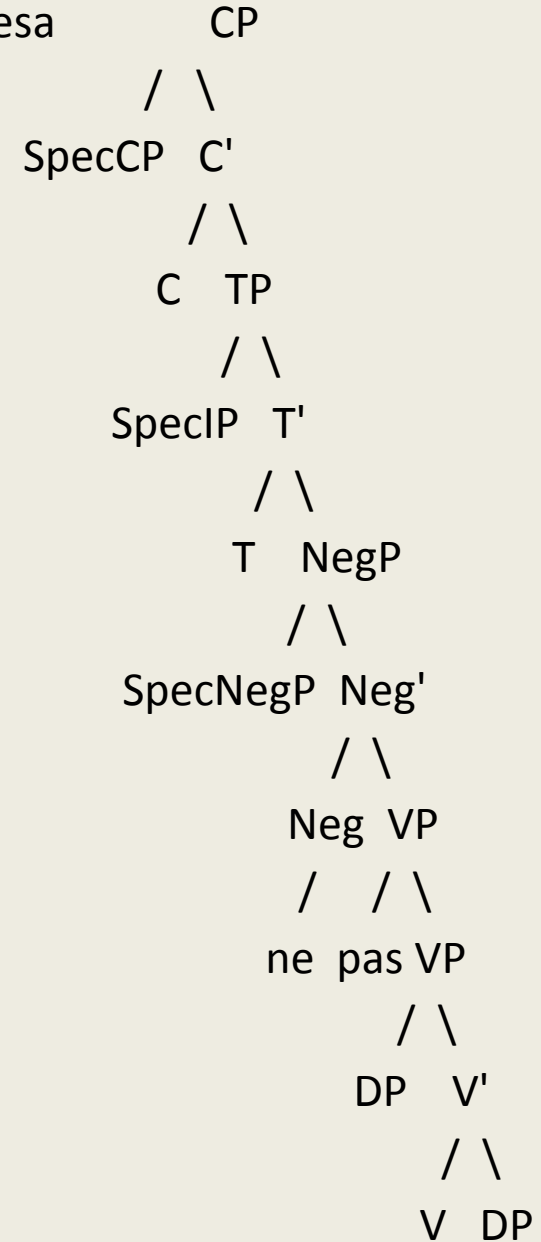
‚Mariaren iruzkinek hori pentsa arazten (al) zuten?’

Sinpletutako perpaus egiturak

Alemana

Frantsesa

Bereizketa: proposizio ezeztuak euskaraz eta gaztelaniaz

no te me lo vayas a olvidar

Neg refl.2sg ind.obj.1sg dir.obj.3sg Aux to forget

,ez hori ahaztu niri gero!'

aita eta ama etorri dira

father+def+A and mother+def+A come aux(3A+pl)

ikasleak lapitzak hartu zituen

student+def+E pencil+def+A+pl take aux(3A+pl+3Es+pst)

pro *pro* hartu zituen

(i) ikasleak ez zituen lapitzak hartu

(ii) ikasleak ez zituen hartu lapitzak

(iii) ez zituen ikasleak lapitzak hartu

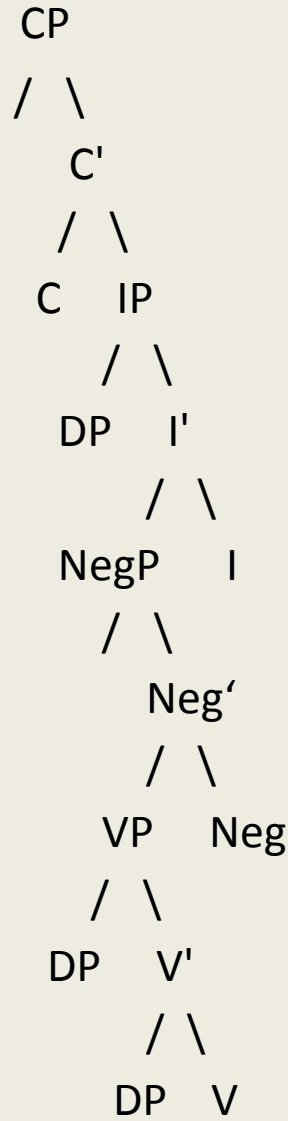
the student has not taken the pencil

Ezeztapena haur elebidunen hizketan

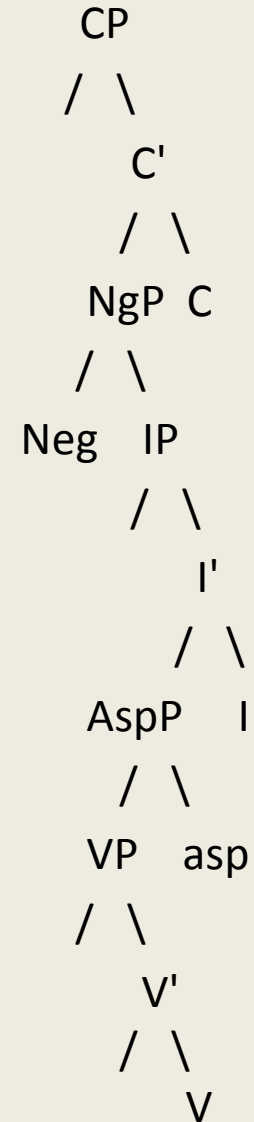
(i) Quique no ha traído nada 'Quiquek ez du ezer ekarri'	2;3,11	M
(ii) ése non (=no) pila! (=pilla) 'horrek ez du ezer harrapatzen /ulertzen '	2;5,27	P
(iii) ez dotat (=daukat) titiak	2;8	J
(iv) ezin du(t) ebaki	2;10	J

Analisi kontrajarriak

Ortiz de Urbina (1988), modified

Laka (1989)

Analisi kontrajarriak: Euskal ezeztapena

(a) V-fin + **neg**

(b) **neg** + V-fin

(c) *V+fin + **neg**

(d) **neg** + V+fin

(a) apu(r)tu ho(ri) **ez** J 2;7

(a) billurtu **ez** (=beldurtu) O 2;0

(a) Itzi jan **ez** P 2;5

(b) **ez** ibili O 1;11

(b) **ezin** atara O 1;11

(d) **ez** da ibili O 2;3

(d) **ez** dotat (=daukat) titiak J 2;8

Garapenaren arazoa

- Garapen-aroak hurrenkera berean gertatzen dira. Zein da gertaera horren atzean dagoen logika?
- Ezaguna da, aspalditik, hizkuntza esamolde batzuk beste batzuk baino lehenago bereganatzen direla. Roger Brownek (1973) gramatika ezaugarri batzuk hurrenkera finkoan agertzen zirela erakutsi zuen, haur guztiengan, eta agian baita hizkuntza guztietan ere. *Garapen –urratsen unibertsaltasuna.*
- Atzean dagoen logika hori, gramatikala al da berez, input-ak eragindakoa (gertakarien maiztasuna), ala ikaste eta prozesatzeko dauden mugek eragindakoa? (adz. Gero eta handiagoa den konplexutasuna prozesatzeko ahalmena?)

Garapen sekuentziak

Subjektua eta aditzaren arteko komunztadura markak dira H1 bereganatzen ari direnek ekoizten dituzten lehenengo markak, hizkuntza askotan. Hau ezin liteke zorizko gauza izan. Erakusten du, komunztadura morfologia oso goiz garatzen dela, ez ordea, subjektu-aditza komunztadura haurrek bereganatzen duten lehenengoa denik.

Euskaraz aditzak Subjektuaren, Objektu Zuzenaren eta Zehar Objektuaren pertsona markekin etorri ohi da bat, baina Subjektuarekiko komunztadura da haurrek bereganatzen duten lehena. Garapen hurrenkera. $S > S-ZO > S-OZ-ZO$ (Ezeizabarrena, 1994).

Datu asko daude erakutsi dutenak atzean dagoen logika gramatikak bideratutakoa dela (Barreña, 1993, 1994; Ezeizabarrena, 1994, 1996; Larrañaga, 1994, 2000).

Egituraren = garapenaren hurrenkera?

Ondorioa: (elebidunaren) Bi lehen hizkuntzak

- 1) Oso goiz bereizten dira
- 2) Hizkuntza bakarra garatzen duten haurren garapen urrats / sekuentzia berberak emanez garatzen dira.
- 3) Amaieran bi hizkuntzetan lortutako gramatika ezagutza hizkuntza bakoitza bereganatzen duten haur elebakarren berdina da.

sometimes two is better than one.

Even in today's multicultural world, raising a child to be bilingual can be a challenge. Parents often have questions about how to teach their children to speak another language.

The Language Research Centre at the University of Calgary is offering a unique **Counselling Service for Parents of Bilingual Children** that aims to equip you with everything you need to initiate a successful bilingual future for your child.

Get in touch to learn more.

Language Research Center
University of Calgary
<http://arts.ucalgary.ca/lrc/home/parent-counselling-service>

Eskerrik asko!
¡Muchas gracias!
Merci beaucoup!
Muito obrigado!
Vielen Dank!